

OD REDAKCJI

Siedemdziesiąty ósmy tom czasopisma naukowego „Prace Polonistyczne”, skupiony wokół hasła *Reparycje mityczne w literaturze*, poświęcony został współczesnym literaturoznawczym badaniom nad mitem, z których wyłoniły się takie dziedziny jak mitokrytyka, mitoanaliza czy mitopoetyka. Rozwój tych nowoczesnych badań mitoznawczych związany jest historycznie z postaciami dwóch antropologów wyobraźni: Gastona Bachelarda oraz jego ucznia, Gilberta Duranda.

Gaston Bachelard, inicjator badań nad wyobraźnią twórczą w dwudziestowiecznej humanistyce europejskiej, w swoich pismach antropologicznych dokonuje palingenezy wybranych figur mitycznych (Prometeusza, Plutona, Prozerpiny, Anteusza), pisze też o mitologemach, do których tęsknią nasze marzenia (mitologem dzieciństwa, dom oniryczny).

Gilbert Durand to już twórca całej metody krytyki tekstu literackiego, w której proces rozumienia skupiałby się na fabule mitycznej stanowiącej fundament struktury dzieła. Badacz, próbując usystematyzować zaproponowaną metodologię, wyróżnia trzy fazy krytyki tekstu:

- wydobycie tematów, redundantnych, obsesyjnych motywów, które składają się na mityczne układy synchroniczne dzieła;
- obserwację, w jaki sposób wyodrębnione mitemy funkcjonują w danym utworze literackim i jakiemu przetworzeniu podlegają w wyobraźni konkretnego autora;
- tropienie różnych wersji danego mitu w innych tekstach kultury.

W Durandowskich oraz postdurandowskich badaniach nad mitem dzieło literackie może tworzyć struktury i formy harmoniczne lub konfliktotwórcze, jego hermeneutyka polega na tropieniu właśnie tej dynamiki związków lub napięć strukturalnych. Mitokrytyk wyodrębnia u danego autora lub w danej epoce przewodnie mity (oraz skupione wokół nich zlewiska semantyczne – chreody) i bada ich znaczące transformacje. Mitokrytyka i mitoanaliza, sytuujące się

zdaniem Duranda w najbardziej współczesnym nurcie epistemologii, mają charakter interdyscyplinarny, wykorzystują narzędzia badawcze literaturoznawstwa, antropologii kultury, filozofii kultury.

Współczesne mitoznawstwo, wywodzące się z tradycji Bachelardowsko-Durandowskiej, demystyfikuje historyczną perspektywę badań literaturoznawczych (z perspektywy struktur myślenia mitycznego to historia jest zanurzona w człowieku, nie odwrotnie). Mitokrytyczna definicja rozwija koncepcję mitu jako metajęzyka, pojmuje mit jako fabułę symboliczną, diachroniczne rozproszenie podstawowych sekwencji mitycznych (mitemów) i symboli, które odradzają się w tekstach kultury. Dyskurs mityczny staje się ścieżką antropologiczną, wiodącą do odkrycia zanurzonych w człowieku praobrazów. Obrazy te nie są niezmiennie – w ludzkiej wyobraźni, w perspektywie diachronicznej, rozwijają się w sposób dynamiczny, podlegając transformacjom.

Przedmiot zainteresowania uczestników projektu stanowiły artystyczne repartycje mityczne w tekstach kultury, a literatura odczytana została jako tekst kultury, który jest obszarem odradzania się mitu. Zakres tematyczny tomu obejmuje takie zagadnienia jak: sposoby manifestowania się mitu w wyobraźni twórczej, literacka transpozycja archaicznych narracji mitycznych, mitemów lub figur mitycznych (figura Feniksa, Empedoklesa, Prometeusza, Atlasa, Apollina, Dionizosa, Hermesa), proces mityzacji i demityzacji, gra z tradycją mityczną. Chcieliśmy, w międzynarodowym gronie polonistów, sławistów, komparatystów, antropologów literatury i filozofów kultury, prześledzić w tekstach literackich te mitemy, figury i narracje mityczne, które ciągle – pomimo upływu czasu – ożywiają wyobraźnię twórców. W tomie opublikowane zostały rozprawy naukowe z zakresu badań nad palingenezą mitu w literaturze polskiej oraz teksty podejmujące zagadnienia dotyczące nowoczesnych teorii mitu.

Marzena Karwowska

EDITOR'S NOTES

Entitled *Mythical Repartitions in Literature*, the seventy-eighth volume of "Studies in Polish Literature" focuses on contemporary research on myth in literary studies and covers such areas as myth-criticism, mythanalysis, and mythopoetics. Historically, what contributed to the development of this modern field of study were the ideas put forward by two anthropologists of imagination: Gaston Bachelard and his disciple, Gilbert Durand.

In his anthropological texts, Gaston Bachelard, who initiated research on creative imagination in twentieth-century European humanities, presents a palingenesis of selected mythical figures (Prometheus, Pluton, Proserpine, Antheus). He also writes about the mythologems that we long for in our dreams (the mythologem of childhood, the oneiric house).

Gilbert Durand went further and created his own method of studying literary works, which centres on the mythical plot that is foundational to the structure of a given text. To systematize his methodology, he listed three stages of the analysis:

- locating redundant themes and obsessive motives which form synchronic mythical patterns in the text;
- examining how these mythemes function in the literary text and how they were transformed in the author's imagination;
- finding various versions of a given myth in other cultural texts.

In Durandian and post-Durandian research on myth, a literary work can generate harmonious or conflictual structures and forms, while its hermeneutics focuses on the dynamics of these relationships and structural tensions. A myth-critic distinguishes central myths in a given epoch or the oeuvre of a single author (as well as interrelated semantic basins – chreods) and investigates their transformations. Myth-criticism and myth analysis, which, according to Durand, are rooted in the most recent trends in epistemology, are interdisciplinary as they use research tools that are characteristic of literary studies, cultural anthropology, and the philosophy of culture.

Stemming from Bachelard's and Durand's theories, contemporary myth studies demystifies the historical perspective of literary studies. Seen through the prism of the structures of mythical thinking, history is immersed in a human being, rather than the opposite. The myth-critical definition of a myth develops the concept of a myth as a metalanguage and sees it as a symbolic plot – a diachronic dispersal of basic mythical sequences (mythemes) and symbols, which reappear in cultural texts. The mythical discourse becomes an anthropological path which helps uncover the primal images that are present in human imagination. When viewed from a diachronic perspective, these images develop dynamically and undergo transformations.

The contributors to this issue of "Studies in Polish Literature" examine artistic mythical repartitions in literary texts. They read literature as a site of cultural production where myth is reborn. Thematically, the volume covers such topics as: the ways in which the myth manifests itself in literary imagination, the literary transpositions of archaic mythical narratives, mythemes, or mythical figures (Phoenix, Empedocles, Prometheus, Atlas, Apollo, Dionysus, Hermes), the process of mythization and demythization, the playful use of the mythical tradition, the deconstruction of the myth (the death of myths and the postmodern crisis of imagination), and the narrative schematization of the myth. Bringing together international voices of specialists in Polish studies, Slavic studies, and comparative studies, literary anthropologists, and philosophers of culture, it aims to trace those mythemes and mythical figures and narratives that still (despite the passage of time) stir a writer's imagination. The volume includes articles that focus on the palingenesis of myths in Polish literature, and essays that address problems related to the contemporary theory of myth.

Marzena Karwowska